

LÄHTEET

VÄESTÖ, KAUPUNKIRAKENNE JA ASUMINEN

Espoo-tarina (2013). Espoon strategia vuosille 2013-2017.

Kosonen, Leo (2015). Model of Three Urban Fabrics. <http://www.urbanfabrics.fi/>

Seppo Laakso ja Päivi Kilpeläinen Kaupunkitutkimus TA Oy. Espoon kasvu ja maankäytön vaihtoehdot. 2/2015

KULTTUURIYMPÄRISTÖ JA MAASEUTU

Kulttuuriympäristö

Espoon kaupunki (2015). Espoon kaupungin virallinen matkailusivusto: www.visitespoo.fi

Espoon kaupunki (2011). Bodominjärven ympäristön kulttuurinen maankäytön selvitys.

Härö, Erkki (1991). Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema. Espoon kaupunginmuseo.

Härö, Mikko (1985, korjattu 1994). Espoon historiallinen tieverkko.

Kokkonen, Jüri (1990). Muinaisaikojen Espoo. Espoo-sarja. Espoon kaupunki, kaupunginmuseo.

Lampinen & Annala (2014). Espoon perinneympäristöt 2014. Espoon ympäristölautakunnan julkaisusarja 3/2014.

Mallat, Suviranta & Luoto (toim.) (2008). Kylä-Espoo. Espoon vanha asutusnimistö ja kylämaisema. Espoon kaupunkisuunnittelukeskus, Espoon kaupunki.

Museovirasto (2015). Muinaisjäännösrekisteri: <http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriporttali/portti/default.aspx>

Museovirasto (2009). Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY: www.rky.fi

Nurminen, Teija (2000). Espoon keskiaikaiset kylämäet. Inventointi 2000. Espoon kaupunginmuseo.

Paikkala, Sirkka (toim.) (1992). Järvi-Espoo. Vesistöniemet, luontoa, historiaa ja tulevaisuutta. Espoon kaupunkisuunnitteluvirasto, Nimistöyksikkö.

Piltz & Soosalu (2012). Espoon kartanon sillat Sågbro ja Qvarnbro, Espoo. Hoito- ja ylläpitosuunnitelma. Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Raportteja 85/2012.

Lehtonen, Anniina (2014). Maankäytön kehitys Espoossa. Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisu 6/2014.

Työryhmän raportti (1985). Espoon vanhojen teiden säilyttämismahdollisuudet. Espoon kaupunki. Uudenmaan liitto (2014). Tien päällä. Uudenmaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaat tiet ja reitit. Uudenmaan liiton julkaisuja E 132 - 2014.

Uudenmaanliitto (2012). Missä maat on mainiommat - Uudenmaan kulttuuriympäristöt. Uudenmaan liiton julkaisuja E 114 - 2012.

Maaseutu

Arkkitehdit Paunila & Rautamäki Ky (2003). Hevosalueiden osayleiskaava. Ypäjän kunta.

Laitinen & Mäki-Tuuri (toim.) (2014). Hevoset ja kunta - rajapintoja. Hippolis - Hevosalan osaamiskeskus ry.

Muukka, Laura (2004). Vantaan ratsastusreitien ja -keskusten tarveselvitys. Vantaan kaupunki.

Sillanpää, Pihla (2014). Visuaalisen maisemaseuran avulla todennettavat maisemamuutokset ja valokuvausmenetelmän sovellusmahdollisuuksia. Turun yliopiston maantieteen ja geologian laitos, Turun yliopisto.

Uudenmaan liitto (2011). Maatalouden kannalta hyvät ja yhtenäiset peltoalueet Uudellamaalla. Uudenmaan liiton julkaisuja E 115 - 2011.

Ympäristöministeriö (2008). Hevostallityöryhmän raportti.

Ympäristöministeriö (1992). Arvokkaat maisema-alueet: maisema-alueityöryhmän mietintö II. Ympäristöministeriö, Ympäristönsuojeluosasto, Työryhmän mietintö 66/1992.

MAISEMA

Maa- ja kallioperä

Geologian tutkimuskeskus (2015). Happamat sulfaattimaat. <http://gtkdata.gtk.fi/Hasu/index.html>. Katsottu 14.10.2015.

Haavisto-Hyvärinen, M., S. Grönholm, S. Kielosto & C.-G. Sten (2001). Nuuksion järviylänkö. Opaskirja. Geologian tutkimuskeskus, Espoo.

Kahma, K.; Pellikka, H.; Leinonen, K.; Leijala, U.; Johansson, M. (2014). Pitkän aikavälin tulvariskit ja alimmat suositeltavat rakentamiskorkeudet Suomen rannikolla. Ilmatieteen laitos, Raportteja 2014:6.

Petrell, L. (2006). Espoon arvokkaat geologiset kohteet. Espoon ympäristökeskus, Monistesarja 2/2006.

Vedet

Aittola, M. (2015). Espoon pohjavesialueiden suojeleusuunnitelma. Espoon ympäristökeskuksen monistesarja 1/2015.

Espoon hulevesiohjelma (2011). 13.5.2011.

FCG (2011). Kirkkojärven teknistaloudellinen selvitys. Loppuraportti 0101-P14454. 27.9.2011.
FCG (2013). Espoonjoen tulva-alueiden tarkastelu Kirkkokadun ja Turunväylän ympäristössä. Loppuraportti. 18.4.2013.

FCG (2015). Esiselvitys. Dämmanin säännöstelyn muutos. Ennakkokokopio 12.5.2015.

Hagman, A-M. (2009). Eräiden Espoon järvien kunnostustarpeen arviointi. Uudenmaan ympäristökeskuksen raportteja 20/2009.

Harilainen, L. (2006). Espoonjoki. Ylivirtaamien tarkastelu sekä tulosten nojalla laadittu tulvakartoitus. 12.12.2006.

Janatuinen, A. (2008). Espoon virtavesiselvitys 2008. Osa1: Espoon virtavesi-inventointi. Espoon ympäristökeskuksen monistesarja 1a/2009.

Kivimäki, A-L. & P. Luodeslampi (2014). HSY:n toimialueen pohjavesialueiden käyttömahdollisuus pääkaupunkiseudun vedenhankinnassa. Selvitystyön loppuraportti. Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys ry, raportti 8/2014.

Kleemola, L. (2012). Espoon lähteitä. Kartoitus 2012.

Kärkäs, N. (2012). Bodominjärven ja Matalajärven säännöstely: Säännöstelyn muutosmahdollisuudet. Uudenmaan ELY-keskus, Raportteja 45/2012.

Lammi, E. & Routasuo, P. 2013. Espoon arvokkaat luontokohteet 2012. Espoon ympäristölautakunnan julkaisusarja 2/2013.

Lähtenmäki, T. (2013). Espoon luonnon monimuotoisuuden suojelun toimenpideohjelma. 14.8.2013.

Parjanne, A. & M. Huokuna (toim.) (2014). Tulviin varautuminen rakentamisessa - opas alimpien rakentamiskorkeuksien määrittämiseksi ranta-alueilla. Ympäristöopas/2014.

Soveltamisopas Uimavesi-asetukseen 177/2008. Sosiaali- ja terveysministeriön asetus 177/2008 yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta STTV.

Uudenmaan ELY (2014). Espoonjoen tulvasuojelu, Espoo. Muistio perkauslaskelmista, päivitys 05/2014.

Uudenmaan ELY (2012). Espoonjoen tulvariskikartointi Kirkkojärven kohdalla (VT1). Esiselvitys perkausten vaikutusmahdollisuuksista. 29.6.2012.

Uudenmaan ELY-keskus (2010). Tulvariskien alustava arviointi. 81. Suomenlahden rannikkoalue/Uusimaa. 82. Saaristomeren rannikkoalue/Uusimaa.

Uudenmaan vesienhoidon toimenpideohjelma (2014). Vuosille 2016-2021. Luonnos 1.10.2014.

Viheralueet

Espoon kaupunki 2014. Metsien suunnittelu. Espoon kaupungin verkkosivut: http://www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen_ ja_ ymparisto/ Ymparisto_ ja_ luonto/ Luonto/ Metsat/ Metsien_ suunnittelu 8.12.2014. Tiedot on haettu 2.6.2015.

Helimäki, J. (toim.). 2008. Kotinurkilla kallioidelle. Espoon luontokohteet. Espoon tekninen keskus ja Espoon ympäristökeskus.

Hirvensalo, J. 2014. Ekologiset yhteydet ja viheralueverkosto Espoossa. Espoon ympäristölautakunnan julkaisusarja 1/2014.

Husa, J. & Teeriaho, J. 2004. Luonnon ja maisemasuojelun kannalta arvokkaat kalliioalueet Uudellamaalla. Alueelliset ympäristöjulkaisut 350. Suomen ympäristökeskus. 2004.

Ilmatieteen laitos 2015. Kuntien kuuluminen kasvuyöhykkeisiin. Ilmatieteen laitoksen www-sivut <http://ilmatieteenlaitos.fi/kunnat- ja- kasvuyohykkeet> 3.6.2015.

Kersalo, J & Pirinen, P. (toim.) 2009. Suomen maakuntien ilmasto. Ilmatieteen laitoksen raportteja 2009:8.

Lammi, E. & Routasuo, P. 2013. Espoon arvokkaat luontokohteet 2012. Espoon ympäristölautakunnan julkaisusarja 2/2013.

Metsähallitus 2014. Kansainväliset ympäristösopimukset. Metsähallituksen verkkosivut: http://www.ym.fi/fi-FI/Kansainvalinen_yhteistyö/Kansainvaliset_ymparistosopimukset 6.2.2015. Tiedot on haettu 10.6.2015.

Paikkala, S. (1992). Järvi-Espoo. Espoon kaupunkisuunnitteluvirasto. Nimistöyksikkö.

Ramboll 2015. Pohjois-Espoo, Luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelma 2015-2025. Teknisen keskuksen julkaisusarja 3/2015, Luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelmia 2/2015.

Suomen metsäkeskuksen metsänkätöilmoitukset 2007-2014. Aineisto saatu 7.2.2014.

Väre, S. & Krisp, J. 2005. Ekologinen verkosto ja kaupunkien maankäytön suunnittelu. Suomen ympäristö 780. Ympäristöministeriö, Alueiden käytön osasto. 30.10.2005.

Ympäristötutkimus Yrjölä Oy 2014. Liito-oravien radioseuranta Espoonlahden ja Matinkylän suuralueilla 2013.

LIIKENNE JA LIKKUMINEN

Espoon kaupungin rakennusjärjestys, Espoon kaupunki 2012.

Espoon liikenneverkko- ja visio. Espoon kaupunki 18.8.2014.

Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavan visiovaiheen liikenneselvitys. Espoon kaupunki 12.8.2015.

Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma HLJ 2015. HSL Helsingin seudun liikenne 3.3.2015.

Helsinki-Vantaan lentoasema, Lentokonemeluselvitys, toteutunut tilanne vuonna 2013, Finavia Oyj 2.3.2015

Helsinki-Vantaan lentoaseman lentokonemelun hallintasuunnitelma, Finavia Oyj 30.9.2013.

Tieliikenteen toimintaympäristö ja liikkuminen vuonna 2030 - neljä skenaariota. Markus Pöllänen, Lasse Nykänen, Heikki Liimatainen, Jouni Wallander- Liikenteen tutkimuskeskus Verne, Tampereen teknillinen yliopisto. Trafin tutkimuksia 01/2014.

TYÖPAIKAT JA TYÖMATKAT

Työssäkäyntitilasto 2012, Espoon kaupunki, Tietoisku 1/2015.

PALVELUT

Espoon kaupunki (2012). Espoo-strategian ilmasto- ja energiatoimenpiteet 2012-2014. 30.3.2012.

MAL 2020 (2012). Helsingin seudun maankäytön, asumisen ja liikenteen toteutusohjelma 2020. Helsingin kaupungin keskushallinnon julkaisuja 2012:23.

Metsähallitus (2006). Nuuksion kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 19.

Ympäristöministeriö (1989). Nuuksion järviylänköalueen kehittäminen ulkoilun ja luonnonsuojelun tarkoituksiin. Valtioneuvoston päätös 5181/501/89. 8.9.1989.

TEKNINEN HUOLTO

Teknisen huollon toiminnot

Espoon maantäyttöalueiden rakentaminen ja toiminta 2013. Espoon ympäristölautakunta, pöytäkirja 10.4.2014 §38.

Espoon vesihuollon kehittämissuunnitelma 2013-2022 (2013). Espoon kaupunki. 25.1.2013.

HSY (2015a). Uuden biokaasulaitoksen koekäyttö voi aiheuttaa hajuhaittoja. <https://www.hsy.fi/fi/tietoa-hsy/uutishuone/2015/Sivut/uuden-biokaasulaitoksen-koekaytto-voi-aiheuttaa-hajuhaittoja.aspx> . Katsottu 4.3.2015.

HSY (2015b). Ekomo - Ämmässuon ekoteollisuuspuisto. <https://www.hsy.fi/fi/asiantuntijalle/jatehuolto/ekoteollisuuskeskus/Sivut/default.aspx>. Katsottu 4.3.2015.

Kuisma-Granvik, S. & J. uuksulainen (2015). Ämmässuon jätteenkäsittelykeskuksen toiminta vuonna 2014. Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä 27.2.2015.

Leivo (2014). Veneiden talvisäilytyksen kehittäminen. Liite Elinkeino- ja kilpailukykyjaoston päätökseen (pöytäkirja 1.12.2014 §123).

Ramboll (2009). Espoon kulmakorven puhtaiden ylijäämämassojen läjityksen sekä maa-ainesten oton YVA-menettely. Ympäristövaikutusten arviointiselostus. Tammikuu 2009.

Ramboll (2014). Ämmässuon jätteenkäsittelykeskus, Espoo. Ympäristömelumittaukset. 18.8.2014.

Ramboll (2015a). Espoon Kulmakorpo I kalliolouhinnan ja murskauksen YVA-menettely. Ympäristövaikutusten arviointiselostus. Huhtikuu 2015.

Ramboll (2015b). Höggerget, maa-ainestoiminnan ympäristövaikutusten arviointiselostus. 21.5.2015.

Selvitys aurauslumien sijoittamisesta Espoossa (2012). Liite Teknisen lautakunnan päätökseen 19.9.2012 § 120. <http://espoo04.hosting.documenta.fi/kokous/2012232705-4-1.PDF>.

Vaara, P. (2011). Ylijäämämassojen vastaanotto palveluliiketoimintana pääkaupunkiseudulla -hankintaklinikka. Loppuraportti 31.5.2011.

Vahanan Environment Oy (2014). Veneiden talvisäilytysalueet. Esiselvitys. ENV528. 16.9.2014.

VTT (2013). Hajun määrittäminen Ämmässuon jätteenkäsittelykeskuksen ympäristössä kenttähavainnoinnilla 2012-2013 - Loppuraportti. Tutkimusselostus Nro VTT-S-04032-13. 19.6.2013.

Energia

Granlund Oy (2014). Djupsundsbacken energiasuunnitelu RAPORTTI 5.12.2014.

Espoon tuotantosuunnitelmat. Fortum 9/2014.

Heljo, J. & Laine, H. (2005). Sähkölämmitys ja lämpöpumput sähkökäyttäjänä ja päästöjen aiheuttajina Suomessa - Näkökulma ja malli sähkökäytön aiheuttamien CO2-ekv päästöjen arviointia varten Tampereen teknillinen yliopisto. Rakentamistalouden laitos. Raportti 2005:2.

Energiateollisuus ry (2014). Kaukolämpötilasto 2013, Taulukko 4. Kaukolämmön tuotantolaitokset, sivu 29.

Markku Hagström, Juha Vanhanen, Iivo Vehviläinen (2009). Kevennetty kaukolämpötekniikka, Kustannustehokkaan jakelu- ja asiakasteknologian kehittäminen matalan kulutustason olosuhteisiin, Loppuraportti 30.9.2009 Gaia Consulting Oy,

Lähienergiaa. Mateve Oy:n asiakaslehti n:o 1/2008.

Motiva Oy (2004). Pientalon lämmitysjärjestelmät [WWW]. [Viitattu 19.10.2015]. Saatavilla: http://www.motiva.fi/files/2701/Pientalon_lammitysjarjestelmat.pdf

Rakennusten energiatehokkuusdirektiivi (EPDB). 2010/31/EU. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:153:0013:0035:FI:PDF>

Rinne-Säätiö konserni (2014). Vuosikertomus 2013. Luettavissa: http://www.rinne.fi/files/9614/0169/9972/Rinne-Saatiö_vuosikertomus_2013.pdf
SeutuCD'14. Helsingin seudun ympäristöpalvelut. Uudenmaanliitto (2013). Uudenmaan tuulivoimaselvitys, osa 1: Nykytila-analyysi. Uudenmaan liiton julkaisu E127 - 2013

Uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistäminen (RES). 2009/28/EY. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009L0028&from=EN>

Ympäristöministeriö. Rakennusala siirtyy lähes nolla-energiarakennuksiin [WWW]. Viitattu 11.3.2015. http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Rakennusala_siirtyy_lahes_nollaenergiara%2828243%29

Ympäristöministeriö. Uusiutuvan energian käytön edistämistä rakennuksissa RES-direktiivin mukaisesti selvitetään. [WWW]. Viitattu 11.3.2015. [http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Uutiset/Uusiutuvan_energian_kayton_edistamista_r\(31244\)](http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Uutiset/Uusiutuvan_energian_kayton_edistamista_r(31244))

Kaavatalous

Vuoden 2015 talousarvio sekä taloussuunnitelma. Valtuusto 3.12.2014. Espoon kaupunki.

SANASTOA

Aurinkoenergiapuisto

Aurinkoenergiapuistolla tarkoitetaan useampien satojen neliöiden aurinkoenergiajärjestelmää, jolla tuotetaan aurinkolämpöä (aurinkokeräinpuisto) tai aurinkosähköä (aurinkopaneelit).

Biomaakaasu

Biokaasu on uusiutuva polttoaine, jota voidaan tuottaa hajottamalla biomassaa anaerobisesti mädättämällä. Kaasu sisältää pääasiassa metaania ja hiilidioksidia. Biokaasun tuotantoon käy suurin osa biohajoavasta materiaalista. Esimerkiksi maatiloilta voidaan raaka-aineiksi kerätä lantaa tai eläin- ja kasvijätettä. Myös energiakasveista, biojätteistä, puhdistamo- ja saostuskaivolietteistä voidaan tehdä biokaasua. Teknisesti maakaasu vastaa lähestulkoon biokaasua.

Ekosysteemipalvelut

Ekosysteemipalvelut Ihmisen luonnosta saamat aineelliset ja aineettomat hyödyt.

Hukkalämpö

Hukkalämmöllä tarkoitetaan lämpöenergiaa, jota syntyy kiinteistössä, mutta jota kiinteistö ei pysty itse hyödyntämään energian syntyhetkellä. Hukkalämpöä voi syntyä esimerkiksi keittiössä, konesalissa tai aurinkoisella kesäsäällä eteläpuoleisissa tiloissa. Kiinteistö voi varastoida hukkalämmön, jolloin se on kiinteistön myöhemmin hyödynnettävissä, tai se voidaan siirtää toiseen hyödyntämiskohteeseen.

Hypermarket

Hypermarket on monen alan tavaroita myyvä pääosin itsepalveluperiaatteella toimiva vähittäismyymälä, jonka myyntipinta-ala on yli 2 500 m². Elintarvikkeiden osuus on vähemmän kuin puolet kokonaispinta-alasta, mutta myynnin painopiste on päivittäistavaroissa. Hypermarket voi sijaita kaupungin keskustassa, sen tuntumassa, kauppakeskuksessa tai muualla liikenteellisesti hyvin saavutettavissa paikoissa.

Kauko- ja aluelämpö

Kauko- tai aluelämmöllä tarkoitetaan lämpöä, joka on tuotettu kauko- tai aluelämpölaitoksissa ja jonka jakelu tapahtuu verkoston välityksellä asiakkaina oleville kiinteistöille.

Kaupunkimainen pientalorakentaminen, kaupunkipientalo

Erillispientalo tai kytketty pientalo, jolla on pieni oma tontti (400-600 m²) tai pieni oma piha. Asuminen voi olla yhtiö- tai omakotimuotoista.

Kaupunkimaisema

Kaupunkimaisema eli urbaani maisema on lähes yksinomaan ihmistyön tuloksena syntynyt kulttuurimaisema.

Historiallinen kylä, keskiaikainen kylätontti

Historialliset kylät ja keskiaikaiset kylätontit ovat osa historiallisen ajan muinaisjäännöksiä ja maaseudun kulttuurimaiseman vanhinta kerrostumaa.

Keskitetty energiantuotantoratkaisu

Keskitettyllä energiantuotantoratkaisulla tarkoitetaan useamman kiinteistön yhteistä energiantuotantoa. Esimerkiksi useamman kiinteistön lämmitysenergian tarpeen kattava lämpölaite tai suuri maalämpökenttä on keskitetty energiantuotantoratkaisu.

Kulttuurimaisema

Kulttuurimaisema on ihmisen ja luonnon yhteisvaikutuksesta syntyneitä ympäristöä. Kulttuurimaisema on ihmisen käyttämä, hoitama, muuttama tai rakentama fyysinen ympäristö, jonka maisemakuvassa on näkyvissä em. toiminnan jälkiä. Kulttuurimaisemassa voidaan erottaa luonnon ja ihmisen pitkäaikaisen vuorovaikutuksen myötä muovautunut maaseudun kulttuurimaisema ja suurimmaksi osaksi ihmistyön tuloksena kehittynyt kaupunkimaisema eli urbaanimaisema.

Kulttuuriympäristö

Kulttuuriympäristöt ovat seurausta ihmisen aikaansaamasta ympäristön kehittämisestä kulloisiinkin yhteiskunnan tarpeisiin ja vaatimuksiin sopivaksi. Kulttuuriympäristöille yhteisiä piirteitä on, että ihmisen

toiminta on niissä keskeisessä osassa sekä aiemman työn näkyvinä jälkinä että nykyisenä läsnäolona. Kulttuuriympäristön arvot ovat ihmisen toiminnan vaikutuksesta luotuja.

Kulttuuriympäristöä ovat dynaamiset ja monimuotoiset kaupunkiympäristöt, joita luonnehtii yleensä tiivis rakentaminen ja väyläverkoston keskittymät. Toisaalta kulttuuriympäristöä ovat myös viljelymaisemat ja perinneympäristöt, jotka ovat syntyneet ihmisen ja luonnon pitkäaikaisesta vuorovaikutuksesta.

LAeq

Melun tunnusluvulla tarkoitetaan melun häiritsevyyden tai muiden haittojen arviointiin käytettävää melun fyysikaalista voimakkuutta kuvaavaa suuretta. Keskiäänitasot eli ekvivalentit A-painotetut äänitasot ovat olleet Suomessa käytetyt melutasosuureet, päivän keskiäänitaso LAeq (7-22) ja yöajan LAeq (22-7).

Lähes nollaenergiarakennus

Rakennusten energiatehokkuusdirektiivin (EPBD) mukaan kaikkien uusien julkisten rakennusten tulee olla 31.12.2018 lähes nollaenergiarakennuksia ja kaikkien uusien rakennusten 31.12.2020 jälkeen. Direktiivissä "lähes nollaenergiarakennus" on kuvattu rakennuksella, jonka energiatehokkuus on erittäin korkea ja sen tarvitsema lähes olematon tai erittäin vähäinen energiamäärä tulee kattaa hyvin laajalti uusiutuvista lähteistä olevalla energialla. Vielä ei ole annettu täsmällisempiä ohjeistuksia siitä, mitä "lähes nollaenergiarakennus" Suomessa tulee tarkoittamaan.

Lämmitetty kerrosala/ rakennusmassa

Lämmitetyllä kerrosalalla/ rakennusmassalla tarkoitetaan rakennuksen niitä tiloja, joka on suunniteltu jatkuvaan oleskeluun lämmityskaudella ja joka on tarkoituksellisesti lämmitetty. Lämmitetyn tilan mitoitettava huonelämpötila on yleensä vähintään +17 °C. Esimerkiksi vapaa-ajanasumiseen tarkoitettuja lomiasuntoja, varastoja tai teollisuushalleja ei välttämättä lämmitetä, jolloin ne eivät ole mukana lämmitetyssä rakennustilavuudessa. Kiinteistöt, joiden lämmitystapaa ei ole saatavilla, on myös oletettu lämmittämättömiksi tiloiksi.

Lämmitystapa

Lämmitystavalla voidaan tarkoittaa sekä kiinteistön lämmitykseen käyttämää polttoainetta sekä lämmönjakotekniikkaa. Pohjois- ja Keski-Espoon alueella lämmitykseen käytettäviä polttoaineita ovat pääasiassa kauko- ja aluelämpö, sähkö ja polttoöljy. Lämmönjakotekniikoita ovat vesi- ja ilmakekuslämmitys, suora sähkölämmitys ja uunilämmitys. Tarkastelussa käytetty tietorekisteriin ei päivitetä muuttuneita lämmitystapoja, joten esimerkiksi maalämmön osuus voi olla hieman esitettyä suurempi.

Maakaasu

Maakaasu on kiinteistöjen lämmitykseen ja sähköntuotantoon käytetty fossiilinen polttoaine, joka sisältää pääasiassa metaania. Maakaasua on syntynyt biomassan hajotessa maan alla anaerobisen bakteeritoiminnan ja maaperän lämmön vuorovaikutuksesta.

Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö

Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö sisältää maakunnallisesti tärkeiksi katsottuja ominaispiirteitä ja arvoa. Maakunnallisten rakennuskulttuuriselvitysten teosta vastaa yleensä maakunnan liitto, yhteistyössä Museoviraston, maakuntamuseon, alueellisen ympäristökeskuksen ja alueen muiden asiantuntijoiden kanssa. Maakunnalliset selvitykset tehdään yleensä seutu/maakuntakaavoitusta varten.

Maaseudun kulttuurimaisema

Maaseudun kulttuurimaisema on ihmisen ja luonnon pitkäaikaisen vuorovaikutuksen myötä muovautunut kulttuurimaisema. Maaseudun kulttuurimaisemaan kuuluvat niin keskiaikaiset kylämäet, historialliset tiet, viljelyalueet kuin vanhat tilat ja kartanot.

Maisema

Maisema muodostuu elollisista ja elottomista tekijöistä sekä ihmisen tuottamasta vaikutuksesta, jotka ovat ns. maiseman perustekijöitä, niiden keskinäisestä vuorovaikutuksesta sekä maiseman visuaalisesti hahmotettavasta ilmiöstä, maisemakuvasta. Maisema on siis kokonaisuus, joka muodostuu geomorfologisista, ekologisista sekä kulttuurihistoriallisista tekijöistä sekä niiden vuorovaikutussuhteista. Maisema-käsitteeseen liittyy myös ihmisen mielikuvia ja henkisiä sekä esteettisiä käsitteitä.

Maisemarakenne

Maisemarakenne muodostuu maiseman perustekijöiden keskinäisestä suhteesta ja vaihtelusta, jossa maiseman solmukohdat ja maamerkit jäsentävät maisemaa.

Muinaisjäänös (kiinteä muinaijäänös)

Muinaijäänökset ovat maisemassa, maaperässä tai veden alla säilyneitä rakenteita, kerrostumia tai esineitä, jotka ovat syntyneet paikalla kauan sitten eläneiden ihmisten toiminnasta. Kiinteät muinaijäänökset ovat usein maastossa silmin havaittavissa ja selvästi erottuvia, kuten hautaröykkiöt, uhrikivet, linnavuoret, jätinkirkot, jätelintarhat ja puolustuslaitteet. Toisena ryhmänä ovat maanalaiset kiinteät muinaijäänökset, kuten asuin- ja työpaikat sekä ruumishaudat. Kiinteät muinaijäänökset ovat muinaijäänösten rauhoittamia.

Paikkatieto

Paikkatieto on tietoa, johon liittyy maantieteellinen sijainti. Se on tietoa kohteista, joiden paikka tunnetaan. Paikkatieto voi olla joko inhimillistä, havaintoihin ja kokemuksiin perustuvaa laadullista paikkatietoa, tai mittatietoa.

Perinnebiotooppi

Perinnebiotooppeja ovat kulttuurivaikutteiset luontotyypit, joilla on arvokasta, uhanalaista kasvillisuutta. Niitä ovat esim. kuivat ja kosteat niityt, hakamaat ja metsälaitumet.

Perinneympäristö

Perinneympäristö on muodostunut perinteisten elinkeinojen ja maankäyttötapojen myötä vuosisatojen kuluessa ennen nopeaa ja laajamittaista yhteiskunnan muutosta. Perinteiseen maatalouteen liittyi pellon ulkopuolisten alueiden, kuten niittymaiden ja luonnonlaitumien, hyödyntäminen. Perinneympäristö on perinnebiotooppia laajempi käsite, johon voi kuulua mm. sellaisia laidunnettuja, perinteisen näköisiä alueita, joilta ei välttämättä ole löytynyt arvokasta kasvillisuutta. Ne ovat kuitenkin historiallisesti tai maisemakuvallisesti arvokkaita. Perinnemaisemia ovat erityyppiset niityt, kedot, kaskimetsät, hakamaat, nummet ja perinteisesti viljeltyt ja hoidetut maatilat. Perinnemaisemiin kuuluvat niiden käyttöön liittyvät rakenteet ja rakennelmat, aidat ja ladot.

Rakennettu kulttuuriympäristö (rakennusperintö)

Rakennettu kulttuuriympäristö muodostuu yhdyskuntarakenteesta, rakennuksista sisä- ja ulkotiloineen, pihoista, puistoista sekä erilaisista rakenteista (kuten esim. kadut tai kanavat). Käsite viittaa sekä konkreettisesti rakennettuun ympäristöön että maankäytön ja rakentamisen historiaan ja tapaan, jolla se on syntynyt.

Suomen rakentamismääräyskokoelma

Suomen rakentamismääräyskokoelma sisältää maankäyttö- ja rakennuslakia tarkemmat rakentamista koskevat säännökset ja ohjeet. Kokoelman osa D: LVI ja energiatalous sisältää muun muassa rakennusten sisäilmastoon ja energiatehokkuuteen liittyviä määräyksiä ja ohjeita sekä ohjeet rakennuksen energiankulutuksen ja lämmitystarpeen laskentaan.

Takaisinmaksuaika

Takaisinmaksuajalla tarkoitetaan ajanjaksoa, jonka aikana investointi 'maksaa' hintansa takaisin eli hankinnan johdosta syntyneitä tuottoja tai säästöjä kertyy alkuinvestoinnin verran takaisin.

Tiivistäminen

Olemassa olevan kaupunkirakenteen sisään rakentaminen. Esim. tyhjän tontin rakentaminen tai tontin jakaminen ja uudisrakentaminen muodostuneelle uudelle tontille. Myös olemassa oleville tonteille voidaan osoittaa lisärakennusoikeutta. Esim. pientaloalueiden sukupolvenvaihdoksen edistämiseksi voidaan myöntää lisärakennusoikeutta usean sukupolven sijoittumiseksi samaan pihapiiriin.

Työpaikkaomavaraisuus

Alueella työssä käyvät prosentteina alueen työllisten määrästä.

Täydennysrakentaminen, täydentäminen

Olemassa olevan kaupunkirakenteen reunoille tai välittömään läheisyyteen rakentaminen.

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY)

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö tarkoittaa aluetta tai kohdetta, joka on määritelty koko valtakunnan kannalta merkittäväksi. RKY on Museoviraston laatima inventointi, joka on valtioneuvoston päätöksellä 22.12.2009 otettu maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoituksena inventoinniksi rakennetun kulttuuriympäristön osalta 1.1.2010 alkaen. Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskeva valtioneuvoston päätös on tullut voimaan 30.11.2000 ja sen tarkistus 1.3.2009. Valtakunnalliseen inventointiin valitut kohteet antavat alueellisesti, ajallisesti ja kohdetyypeittäin monipuolisen kokonaiskuvan maamme rakennetun ympäristön historiasta ja kehityksestä.

Viheralue

Julkiset ja yksityiset kasvulliset alueet, kuten puistot, metsät, rannat ja pellot sekä kallioalueet.

Viljelymaisema

Viljelymaisema on maa- tai karjatalouden tuottama maisema, jonka tärkeä elementti ovat pellot tai niityt.

Yhdyskuntarakenne

Asuinalueiden, työpaikka-alueiden, palveluiden ja virkistysalueiden muodostama toiminnallinen kokonaisuus, näitä yhdistävät tiet ja radat sekä niiden tarvitsema tekninen verkosto kuten vesi- ja viemäriputkistot, sähkölinjat ja tietoliikenneyhteydet.

Yhdyskuntatekniset kustannukset

Yhdyskuntateknisillä kustannuksilla tarkoitetaan yhdyskuntatekniikan, kuten vesi- ja viemärijohtojen ja katujen rakentamisesta aiheutuvia, kunnan maksamia kustannuksia.